

rudaí-beo

Ár n-imscrúdú ar phlandaí a chur ar bun

Súil thapa ar an gceacht

Tosaigh le planda glas sláintiúil in aice le planda mílítheach, fada caol, agus fiafraigh cad a theastaíonn ó phlandaí. Ainmníonn na daltaí na fréamhacha, an gas agus na duilleoga ar an ngníomhaíocht idirghníomhach ar an gclár bán idirghníomhach, ansin vótálann an rang ar chomparáid amháin don rang ar fad: solas agus dorchadas, nó uisce agus gan uisce. Cuireann na grúpaí síolta i dhá chupán chomhionanna ar an mbealach céanna, ní scríobhann siad ar na lipéid ach an difríocht a roghnaíodh, agus cuireann siad na cupáin ina n-áit. Ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe, tarraingíonn siad na potaí mar atá siad ar an gcéad lá agus deir siad tuar le 'mar', ansin cruthaíonn siad liosta simplí de na rudaí a mbeidh siad ag faire orthu sna seachtainí atá romhainn.

Cuspóirí foghlama

- Ceist shimplí a chur faoi na rudaí a theastaíonn ó phlandaí agus dhá phota chomhionanna a chur ar bun chun solas nó uisce a chur i gcomparáid
- Tuar a dhéanamh faoi cad a tharlóidh do na plandaí agus a rá cén fáth, ansin tosú ar thaifead breathnóireachta

Sula mbuailfidh an clog – ullmhúchán

Priontáil leathanach amháin den Dialann Imscrúdaithe do gach dalta. Bíodh planda sláintiúil amháin agus planda mílítheach amháin réidh agat (nó grianghraif shoiléire). Do gach péire nó triúr: dhá chupán thrédhearcacha, síolta pónairí nó síolta biolair, múirín tais nó olann chadáis, lipéid, mataí nuachtáin, crúiscín uisce le roinnt. Má roghnaítear solas, glan spás sa phrios nó i mbosca dorchá a bhfuil clúdach air do gach pota a bheidh sa dorchadas roimh an gcloigín.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
planda sláintiúil i bpota don chomparáid ag tús an cheachta	1	rang	seomra ranga	grianghraif shoiléire de phlanda sláintiúil agus de phlanda mílíteach, fada caol ar an gclár bán idirghníomhach
planda mílíteach, fada caol i bpota don chomparáid ag tús an cheachta	1	rang	seomra ranga	grianghraif shoiléire ar an gclár bán idirghníomhach
cupáin phlaisteacha thrédhearcacha	2	grúpa	ollmhargadh	potáí iógairt glana folmha
síolta pónairí nó síolta biolair	thart ar 6 shíol pónaire nó 2 ghráinnín bheaga de shíolta biolair (go leor do 2 chupán)	grúpa	trealamh na scoile	pónairí triomaithe ón ollmhargadh (seiceáil go bpéacfaidh siad) nó síolta biolair don chistin
múirín tais nó olann chadáis	2 spúnóg bheaga múirín nó 2 cheap olla cadáis	grúpa	ollmhargadh	páipéar cistine tais don bhiolar
crúiscín uisce	1	grúpa	seomra ranga	crúiscíní le roinnt ag an rang ar fad
lipéid do phlandaí nó lipéid de théip pháipéir	2	grúpa	seomra ranga	stiallacha páipéir greamaithe de na cupáin le téip
bosca dorchá, nó rochtain ar phrios dorchá a bhfuil spás ann do gach pota a bheidh sa dorchadas	1	rang	seomra ranga	boscaí cairtchláir breise a bhfuil clúdach orthu agus nach ligeann aon solas isteach, má tá an prios beag
tráidire éadomhain chun na potaí a choinneáil	1	grúpa	seomra ranga	clúdach bosca páipéir fótachóipeála
	1	grúpa	seomra ranga	seanirisí

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
nuachtán nó mata is féidir a ghlanadh chun na deasca a chosaint				
Leathanach sa Dialann Imscrúdaithe	1	dalta	seomra ranga	páipéar bán A4 má bhíonn ort athphriontáil i lár an cheachta

Pointe sábháilteachta

Clúdaigh na deasca; ní mór lámha a ní tar éis an múirín a láimhseáil; ná hitear na síolta; glan suas aon rud a dhoirtear; coinneigh uisce i bhfad ó ghléasanna leictreacha agus ón gclár bán idirghníomhach.

Céimeanna teagaisc

- **Ainmnigh codanna an phlanda:** Stiúir an ghníomhaíocht lipéad idirghníomhach ar an gclár bán idirghníomhach. Glaonn na daltaí amach na focail; bogann tusa fréamhacha, gas, duilleog, bláth agus peiteal go dtí an áit cheart. Ná ceangail ach na fréamhacha, an gas agus na duilleoga leis an méid a bheidh siad ag faire air ar na síológa. Luaigh uair amháin go mbaineann bláth agus peiteal le planda atá fásta, agus ansin bog ar aghaidh.
- **Ár gceist agus ár dtuartha:** Coinnigh an chuid seo gasta: vótálann an rang ar sholas nó ar uisce, scríobh an dá chineál cúraim ar an gclár i bhfocail na bpáistí, aontaigh ar cheist amháin don rang ar fad, ansin glac le dhá thuar ó bhéal le 'mar'. Múnla: Tuaraim go bhfásfaidh an pota sa dorchadas mílíteach agus fada mar teastaíonn solas ó dhuilleoga. Cuir stop leis an gcaint bhreise a luaithe a bheidh an dá thuar sin agat agus téigh ar aghaidh chuig an gcur.
- **Ár ndá phota a chur:** Taispeáin socrú iomlán amháin i 2–3 nóiméad agus tú ag smaoineamh os ard: na síolta céanna, an cupán céanna, an taisce chéanna ag an tús—níl difríocht ach sa chúram a roghnaíodh. Déanann grúpaí de bheirt nó de thriúr dhá phota chomhionanna, le focal amháin ar lipéad gach pota chomh maith le hainm an ghrúpa. Cuir na potaí solais ar leac na fuinneog; cuir na potaí dorchadais díreach isteach sa phrios nó sa bhosca séalaithe. Comparáid uisce: an áit chéanna maidir le solas, ach bíonn difríocht san uisciú ón gcéad lá.
- **An chéad lá ar leathanach ár ndialainne:** Tabhair amach na leathanaigh atá priontáilte cheana. Ar dtús, tarraingíonn siad an dá phota mar atá siad inniu; is obair iomlán í an líníocht léi féin. Ansin, tuar gearr roghnach le 'mar'—glactar le tuar ó bhéal, le siombailí nó le tuar a scríobhann duine fásta dóibh. Cuir an dáta ar an leathanach ionas go mbeidh sé réidh le cur leis gach seachtain.
- **Cad a lorgóimid?:** Cruthaigh liosta faire ceithre líne ar an gclár leis an rang: péacán beag bídeach; na chéad duilleoga glasa; gas níos airde agus níos mó duilleog; glas agus láidir, ní mílíteach. Cuir béim air nach leor lá amháin—déanann garraíodóirí faire ar feadh laethanta agus seachtainí.

Ceacht 6

Cad ba cheart a fheiceáil

Inniu: is beag fás nó gan aon fhás a bheidh le feiceáil—níl sa chéad lá ach an pictiúr tosaigh. Sna seachtainí atá romhainn, bí ag súil go mbeidh an pota a fuair cúram maith (solas agus uisce) níos glaise agus níos láidre; is minic a fhásann an pota sa dorchadas mílíteach agus fada, agus feonn an pota tirim nó stopann sé ag fás. Má tá an planda sa bhosca dorchá fós glas go luath, is gnách go bhfuil solas ag sceitheadh isteach—seiceáil an clúdach nó séala an éadaigh.

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- **Ceapann roinnt páistí nach dteastaíonn ach ithir ó phlandaí, nó go bhfaigheann planda sa dorchadas bás láithreach.** — Dírigh aird ar ais ar an dá phlanda ó thús an cheachta agus ar an bpéire ar an gclár: comparáid shéimh atá á cur ar bun againn agus beimid ag faire ar feadh laethanta, ní ag fanacht le bás tobann. Abair arís, i bhfocail eile, gur fianaise úsáideach é fás mílíteach fada, ní teip.
- **Cuireann daltaí an dá fhocal lipéid ar chupán amháin, nó athraíonn siad líon na síolta nó an taise idir an dá phota.** — Ardaigh do phéire potaí samplacha: focal amháin ar gach cupán, na síolta céanna agus an taise chéanna ag an tús. Níl cead difríocht a bheith ann ach sa chúram a roghnaíodh—solas nó uisce.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Glac le líníochtaí an chéad lae móide abairt tuair a dheachtaíonn an dalta—déileáil leis seo mar ghnáthobair, ní mar rud breise. • Is féidir le daltaí níos ciúine Ceapaim go ... an pota ... mar ... a rá i gcogar le páirtí sula labhraíonn siad leis an rang.	• Úsáid an tús abairte ar an gclár Ceapaim go ... an pota ... mar ... agus cuir tuar amháin eile ó bhéal leis tar éis na síolta a chur.	• Luaigh rud amháin nach mór a choinneáil mar an gcéanna faoin dá phota (na síolta céanna, an cineál céanna cupáin) ionas go bhfanfaidh an chomparáid soiléir, gan téarmaíocht faoi 'tástáil chothrom' a úsáid.

Nasc traschuraclaim

Nasc le teanga ó bhéal sa Bhéarla: ní mór cúis ('mar...') a bheith le gach tuar, agus cleachtar é mar abairt ghearr ó bhéal roimh aon scríbhneoireacht.